

necessitat hi ha, a aquestes altures, de fer una nova traducció a l'espanyol del DND de Ciceró, quan, en aquest idioma, al segle xx, n'hi ha, pel cap baix, tres de traduccions. Doncs la resposta és ben senzilla i lliga amb el que dèiem fa un moment: abans de fer la seva traducció (excel·lent, meditada però amb un llenguatge fluid i sense defugir la complexitat terminològica nascuda del mateix esforç que Ciceró va voler i va haver de fer amb la llengua grega: cf. p. 51-55 de la introducció), Escobar ha fet una revisió exhaustiva del text llatí (i és el primer, en espanyol, que ho fa sobre la que considerem millor edició del DND, la teubneriana de Plasberg-Ax: només això ja en justificaria la traducció nova i la publicació) i, a més, ha opinat com a filòleg, oferint variants identificades (p. 66-68) de la seva edició base. I això, naturalment, afegit a la bona introducció, ens dona les millors garanties de trobar-nos davant del millor text base llatí possible ara del DND de Ciceró sobre el qual

fer una traducció acurada. Aquestes són, doncs, les característiques fonamentals que ens fan afirmar el que dèiem a l'inici de la recensió. El volum el clouen uns útils índexs de noms propis, d'autors i passatges citats i de paraules en grec. Potser pel tema del DND, un índex temàtic hauria estat també útil.

La sort que tenim els lectors de Ciceró és que, a aquest volum d'Ángel Escobar a la BCG, se n'hi acaba d'afegir un segon (BCG, n. 271, Madrid, 1999), que inclou la trilogia «Sobre la adivinación», «Sobre el destino» y «Timeo», que té exactament les mateixes virtuts que hem comentat en el primer volum i que completa, a més, d'una manera esplèndida, el panorama de les obres que Ciceró va escriure al final de la seva vida.

Joan Gómez Pallarès
Universitat Autònoma de Barcelona
Joan.Gomez@uab.es

CATUL. 1999.

Poemes. A cura d'Antoni Seva.

Barcelona: Quaderns Crema. 316 p. ISBN 84-7727-274-3.

El llibre del qual ara volem donar notícia és el fruit de molts anys d'apropament, familiaritat i estudi de l'obra de Catul per part d'Antoni Seva, professor de Filologia Llatina a la UPF. Podríem dir, sense equivocar-nos, que la mostra millor d'aquesta feina, pensant en un «públic» estrictament filològic, en fou l'edició i traducció amb notes per a la Fundació Bernat Metge, de Barcelona, 1990. El llibre que ara tenim a les mans és, podríem dir-ho en termes enològics, el retrogust d'aquella obra de 1990: aquell darrer sentiment que ens va proporcionar una copa de bon vi (el de 1990) es materialitza en una nota al paladar, que amplia i aprofundeix el que vam tastar (ara, el de 1999). Aquest llibre és fruit del repòs del text i de les traduccions a la bodega, recull la feina feta en aquell moment (revisió i finalització d'allò

que Josep Vergés havia deixat inacabat per culpa del fat cruel) i en corregeix, modifica i elimina tot allò que al traductor no li fa la peça nou anys després (p. 57-58 de la introducció).

Ens importa remarcar això pel que ampliarem una mica més endavant: el text llatí base per a la present traducció és el mateix de 1990, mentre que la traducció és revisada, sense, però, buscar una «versió fàcil de Catul». La principal característica és, doncs, superar la barrera, saltar la cleda que imposa un llibre pensat per a especialistes (el de 1990) i oferir un treball que, sense defugir cap dels grans temes de la crítica catuliana (la introducció n'és una bona mostra), pugui ser accessible a un públic més extens, senzillament interessat en la poesia d'un dels més importants autors de la literatura llatina.

La introducció, com dèiem, ofereix una breu però completa presentació dels grans temes de controvèrsia, des de les dates de naixement i mort del poeta, passant per l'edició i escriptura del *liber* i arribant a la tradició manuscrita de Catul. I el més important (per nosaltres!): no defuig, ans al contrari, l'opinió personal (notablement sobre l'edat del poeta —p. 13 de la introducció—: llàstima que el format del llibre impedeixi a l'autor d'entrar en temes de detall, perquè algunes de les afirmacions són força controvertides, com ara «no convé endarrerir gaire la data de naixement, cosa que implicaria una diferència d'edat massa notable entre Catul i la seva amant Clòdia» (qui pot afirmar que *Lesbia* és *Clodia Pulcher?*; com es pot argumentar una data de naixement a partir d'una pressumpta diferència d'edat entre amants, quan ni tan sols és un tema de la poesia catuliana *ad hoc?*). No cal dir que l'objectiu fonamental del llibre és fer arribar al públic lector en català una nova traducció del *liber* que respecti la riquesa de matisos, temes i gèneres literaris, registres lingüístics del veronès, sense caure en el «parany» de fer un Catul «fàcil» i estandarditzat, homogeneïtzat. L'objectiu s'aconsegueix a plena satisfacció, si més no del lector que signa aquesta recensió. El «Catul» de Seva es llegeix d'una manera molt comfortable, planera i, fins i tot, grollera allà on el poeta clava les seves agulles; tendra i emotiva allà on el poeta descriu l'emoció de l'esclat del seu amor; complexa i erudita allà on el poeta exerceix com a *poeta doctus*. És una traducció en prosa que recoll, però, amb admirable precisió i envejada (per nosaltres, és clar!) habilitat el vers de Catul.

Només un retret hem de fer al traductor, que és filòleg. Com dèiem al començament, si bé és cert que aquest text llatí és el de la FBM de 1990, no ho és menys que entre 1990 i 1999 ha vist la llum l'*opus maximum* de D.F.S.Thomson, *Catullus. Edited with a Textual and Interpretative Commentary*, Toronto, 1997. I de la mateixa manera que el públic en general s'ha beneficiat clara-

ment del període de reflexió, pel que fa a la traducció, el públic més especialitzat podria també haver gaudit d'una més gran reflexió sobre el text llatí en què es basa la traducció, si Seva hagués usat l'edició de Thomson per a reflexionar sobre la seva edició base de 1990, de la FBM. El treball de Thomson és discutible en molts aspectes (vull dir les seves tries), però té un enorme avantatge sobre les anteriors edicions (Mynors, a OCT, inclosa!): ha col·lacionat tots els mss. (només cal anar a la seva tesi doctoral de 1978) i la informació que ofereix en apartat crític és, literalment, preciosa. Et permet opinar com a filòleg perquè et dóna totes les dades textuals. Crec que una lectura reposada de Thomson hauria pogut millorar algunes coses del text llatí de 1990 de Seva, base de la seva traducció actual, que, en aquell moment, per raons òbvies, no havia encara pogut tenir en compte. Alguns exemples: Mynors 1958, 1, 9, *qualecumque; quod o*; Thomson 1997, *qualecumque quod; <o>*. 84, 5, *liber o semper*: cf. Mynors 1958, ap. crit. i Thomson 1997, ap. crit., citant Nisbet. 94, 1, *mentula: mentula o Mentula?* Més el problema de la puntuació al final del v. 1: cf. Thomson 1997, coment. *ad loc.* 109, 1-2: Mynors 1958, *lucundum, mea uita, mihi proponis amorem / hunc nostrum inter nos perpetuumque fore* (Seva 1999, mateix text); Thomson 1997, *lucundum, mea uita, mihi proponis: amorem / hunc nostrum inter nos perpetuum usque fore*.

El llibre el tanquen un utilíssim índex de noms propis (amb una breu explicació de cadascun) i un apèndix mètric.

En resum, estem davant d'un molt reeixit intent de fer arribar al gran públic el text de l'immortal poeta de Verona, Catul, a través d'una nova traducció d'Antoni Seva, que supera i millora aquella que ja coneixíem de la FBM. Tots en sortirem beneficiats, però, *in primis*, els lectors i, després, Catul.

Joan Gómez Pallarès
Universitat Autònoma de Barcelona
Joan.Gomez@uab.es